

Anmeldelser

G. J. Martin & P. E. James: All Possible Worlds, a History of Geographical Ideas.

3.ed., Wiley, Chichester 1993. XVI, 585s., ill., 24 cm. GBP 62.-. Bogen er en slags klassiker, der udkom første gang 1972 med James som eneforfatter, og siden i mange oplag og to reviderede udgaver, 1981 og nu med Martin som medforfatter. Historien og referencerne er ført a jour, men opbygningen fra første udgave stort set bevaret og meget af teksten er genbrugt. Den er et supplement til megen af den idehistorie, der skrives om geografi i disse år. De fleste af disse værker behandler paradigmers historie, som en modsætningfyldt historie, hvor nye fagopfattelser udføres som kritik af eksisterende opfattelser. Denne bog fremlægger faghistorien - ideernes udvikling med udgangspunkt i fagets personligheder. Enkelte gange brydes denne tilgang, og der redegøres for interne faglige modsætninger, hvorved fremstillingen bliver mere spændende. Hvad den moderne geografi angår afstår forfatterne fra systematisk at knytte fagets udvikling til samfundsudviklingen. Bogen er bygget op over en deling i en klassisk og en moderne periode. Skellet lægges ved fagets professionalisering og institutionalisering som universitetsfag i anden halvdel af forrige århundrede, da skabes forudsætningerne for udvikling af egentlige paradigmer i faget. Under den klassiske geografi gennemgås især fagets græske og romerske rødder, middelalderens og den arabiske verdens geografi samt opdagelsesrejserne og deres betydning. Til den klassiske geografi medregnes også von Humboldt og Ritter, som overgangsfigurer, der lægger spirene til det moderne; især von Humboldt får en omfattende og spændende gennemgang. Den moderne geografi, også kaldt den nye geografi, bliver ikke defineret klart; det er næsten som, den nye geografi sættes lig en syntetiserende, empiristisk videnskab baseret på observation. Den moderne geografis udvikling gennemgås for en række lande: Tyskland, Frankrig, UK, Rusland/USSR, Canada, Sverige, Japan og USA, - typisk på 15-20 sider. USA får langt den fyldigste behandling, som bliver mere spændende ved at nogle af de paradigmatiske modsætninger bliver behandlet. Der kunne dog godt været ofret lidt mere plads på Hartshorne/Schaefer kontroversen. Behandlingen af striden i USSR om geografis enhed er også et af de bedre afsnit. De sidste tre kapitler er tematiske kapitler om anvendt geografi, nye observations- og analysemetoder samt om tradition og innovation i geografien. Det sidste kan læses som en slags sammenfatning om highlights i nutidig geografi. Som det nyeste nye omhandler det systemteori og eksempler på matematisk modelorienteret geografi, og det slutter med en kritik af nogle af de gængse dikotomier i faget. Et af bogens hovedproblemer er, at den er skrevet bredt og sjældent når i dybden. Den forsøger at dække bredt tidsmæssigt som rumligt, samtidig med at den søger at få mange personer med. Kun få af personerne og deres ideer få nogen fyldig beskrivelse; udover von Humboldt kan nævnes Ratzel, W.M.Davis, Vidal de la Blache, Sauer og Hartshorne. Sidstnævntes geografiopfattelse portrætteres glimrende på

nogle få sider. Kun USA behandles nogenlunde tilfredsstillende. De fleste af beskrivelserne kan kun tjene som en første indføring - dog godt suppleret af referencerne. Tiden efter 1970 behandles generelt meget kortfattet - især efter 1970, og det også hvad USA angår. Her viser problemet sig med at genbruge 1. udgave og føje til. Tilføjelserne er i bedste fald blevet til stakåndede opremnelser, der kan have lidt værdi som referencer, men de har ikke fyldt til at tjene som den nutidige geografis idehistorie. Problemet ses tydeligt i de tre sidste kapitler og især det sidste. Det kunne have passeret i 1970, men er ude af trit med udviklingen at præsentere den systemteoretiske geografi som det nyeste nye og bruge gravitationsmodel, central place studier, diffusionsstudier og regional science som eksempler på dette.

Frank Hansen

The Rivers Handbook: Hydrological and Ecological Principles. P. Calow & G. E. Petts (Eds.). Vol. 2.

Blackwell, Oxford 1994. XII, 523 s., ill., 23 cm. GBP 98.50. Denne anden halvdel af værket søger at sætte første binds gennemgang af relevant viden om floders hydrologi, geomorfologi og biologi i en praktisk sammenhæng i forhold til forvaltning og overvågning af flodsystemer. Bogen er opdelt i 5 dele: Perturbations and Biological Impacts, Monitoring Programmes, Modelling: Forecasting and Prediction, Management Options og Case Studies. Der er her, i højere grad end tilfældet var med Vol. 1, tale om noget, der kan have karakter af en håndbog, som det anføres i titlen. En egentlig håndbog er der dog ikke tale om, idet bogens opbygning snarere har karakter af en gennemgang af interessante sammenhænge inden for emnet, og mangler den stramme disposition man uvilkårligt forventer ved synet af titlen.

Jesper Bartholdy

Mediterranean-Type Ecosystems, the Function of Biodiversity. G.W. Davis & D. M. Richardson (eds.). - (*Ecological Studies* 109.)

Springer, Berlin, 1995. XVIII, 366 s., ill., 24 cm. DEM 178,-. For en snes år siden udkom nr.7 i serien også med titlen 'Mediterranean type ecosystems' men undertitlen 'origin and structure'. I denne er der indsat en ny trylleformular, nye modeord, eller hvad man nu synes, men denne bog er på sin vis en a jour-føring af den gamle. Denne er mindre alsidig, mere ren biologisk, hvilket måske har bidraget til, at den fremtræder mere afrundet; forfatterne har været nødt til at tænke mere generelt. Det har dog også medvirket, at de enkelte bidrag er noget længere, trods typografisk manipulation. Ydermere er man blevet meget klogere på de tyve år - tydeligt afspejlet i de omfattende litteraturlister. Specielt er der tilløb til mere sammenfattende tænkning i de to første artikler, men heller ikke denne bog undgår et utilfredsstillende kalaidoskopisk præg, som sådanne symposie-agtige bøger som regel får; der er ved at være behov for én sammenhængende fremstilling af én eller en lille håndfuld forfattere. Det kan undre, at der ikke i højere grad bliver spillet mere direkte på forgængen, selv om der kun er en enkelt forfatter med fra det oprinde-

lige hold; der er dog for en del tale om folk fra de samme institutter (eller off-spring). Måske skulle man sige forgængere, for der er flere - fra andre forlag, men også med en del person- & instituttsammenfald. Det kunne tænkes, at der var ved at opstå forskellige retninger, hvilket dog ikke fremgår i denne omgang. Det ligger naturligvis bag ved, at den omfattende forarmning af biodiversiteten - også i de mediterrane økosystemer, skyldes den humane påvirkning. Der er et stærkt behov for en mere direkte behandling af den problemstilling fremfor de mere sippede, biologiske.

Henning Mørch

G. Gross: *Numerical Simulation of Canopy Flows*. - (Springer Series in Physical Environment, 12).

Springer, Berlin 1993. VIII, 167 s., ill., 24 cm. DEM 158.-.

Udvikling af matematiske modeller til bestemmelse af luftstrømning omkring enkeltstående træer, læhegn og skove er genstand for en detaljeret analyse i denne bog. Der indledes med et afsnit om mikroklimaet i skove, hvor der bliver lagt vægt på strålings-balance og energibalance. Herefter præsenteres de grundlæggende ligninger for luftens strømning. I første omgang fokuseres på den forholdsvis simple strømning omkring et enkelt træ. Det matematiske modelværktøj udbygges i de følgende kapitler til at omfatte grupper af træer for at afsluttes med en heterogen stand af træer. Modellerne er baseret på et omfattende empirisk materiale indsamlet i tempererede skove i Tyskland. Der bringes en række illustrationer med eksempler på resultater fra modelberegningerne. For forskere, der arbejder med modellering af stof- og energitransport i og omkring skove indeholder bogen en lang række værdifulde oplysninger og kan i den forbindelse anbefales.

Henrik Søgaard

T. Høj & J. Dahl: *Danmarks søer, - søerne i Roskilde Amt, Københavns Kommune og København Amt*.

Strandberg, Vedbæk 1995. 199 s., ill., 31 cm. DKK 388.

Denne rigt illustrerede bog om søerne i Roskilde Amt, Københavns kommune og Københavns Amt er 3. bind af en beskrivelse af Danmarks søer. De to foregående bind omhandler søerne i h.h.v. Storstrøms Amt og på Bornholm og Søerne i Vestsjælland. Der er således langt igen. Værket består af en gennemgang af søerne, som på en gang forsøger at være videnskabelig og at appellere til en bredere læsekreds. Bogen indeholder behageligt mange kort, den er inspirerende skrevet og vil kunne benyttes som opslagsbog. Herudover vil den kunne benyttes som en glimrende første indgang til originalkilder om de beskrevne søer.

Jesper Bartholdy

O. Fränze: *Contaminants in Terrestrial Environments*. - (Springer Series in Terrestrial Environments 13).

Springer, Berlin 1993. XVI, 439 s., ill., 25 cm. Pris uoplyst.

Det område, bogen behandler, er af stor betydning, men også meget svært at overskue, - både på grund af de mange stoffer, der

kan optræde, og de forskelligartede processer i jordmiljøet. Formidlingen er søgt klaret ved at forudsætte en del naturvidenskabelig basisviden og ved at præsentere principper, modeller og eksempler. Der begyndes med de basale kemiske og økologiske principper, hvorefter fluxe i atmosfæren af menneskeskabte kemikalier og fluxe af kemiske stoffer i jord-vegetation komplekset behandles. Bogen er svær læsning, men indeholder 'godt stof', også for ikke-specialister. Man rystes fx over de mægtige udledninger af benzen (11 mio. t/år), toluen (1.8 mio. t/år) og en række klorerede organiske stoffer, hvoraf mange dels lever længe i naturen, dels indgår i dannelsen af stoffer, der er lige så farlige.

Sofus Christiansen

H. Breman & J.-J. Kessler: *Woody Plants in Agro-Ecosystems of Semi-Arid Regions, - with emphasis on the Sahelian countries*. - (Advances series in Agricultural Sciences 23).

Springer, Berlin 1995. XIV, 340 s., ill., 25 cm. DEM 248.-.

En forståelse af det særlige Sahel-landskab forudsætter en betydelig viden om vedplanterne, deres typer, fordeling og funktioner. Disse sidstnævnte er helt afgørende for områdets udnyttelse og for udnyttelsens stabilitet. Denne bog er en glimrende introduktion til emnet, hvor megen ny viden opbygges i disse år. Forståelsen af de mekanismer, hvorved træer opbygger fertilitet er fx blevet stærkt forbedret. En ret central opfattelse som fx træers funktion som 'pumper', der henter næringsstof op fra dybere jordlag, har i mange tilfælde vist sig at være neglignende under tørre forhold, mens den mere indirekte forbedring af jordkvaliteten ved tilførsel af organisk stof synes at have den største betydning (fx via CEC og vandretention). Det tjener forfatterne til ære, at de midt i deres aktive forskning har haft kræfter til at opsummere indsamlet viden og kritisk vurdere den - og tilmed præsentere den i en let tilgængelig form. Den vil blive værdsat af Sahelforskerne, men også som grundlag for fx geografers sammenlignende forskning.

Sofus Christiansen

T. Kjærgaard: *The Danish Revolution 1500-1800, - an ecohistorical interpretation*.

Cambridge University Press, Cambridge 1994. XII, 314 s., ill., 24 cm. GBP 35.-.

Denne bog vakte beundring og kritik, da den i sin danske udgave forsvarede som disputats. Beundringen skyldtes dels den dristighed, hvormed Kjærgaard havde kastet sig ud i den store og vanskelige opgave at forsøge at skrive en økohistorie, dels bogens klare og konsekvente fremstilling. Diskussionen kom hovedsageligt til at dreje sig om rigtigheden af de data, bogen var baseret på, og de konklusioner, der blev draget af dem. Særlig naturvidenskabsfolk mente, at de økologiske elementer var mangelfuldt dokumenteret og beskrevet. Historikerne var mere optaget af de kronologiske problemer, som værket også indeholder, fx vedr. spredning af ny landbrugsteknik. En del af debatten er optrykt i 'Fortid og Nutid' 1994. Kjærgaards bog er nu udkommet på engelsk med ganske få ændringer. Det er beklageligt, at lej-